

Марков Михайло Миколайович,
професор кафедри оперативно-
розшукової діяльності Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

У своїй неповторності та багатогранності, світ цінний перш за все – людиною. В більшості країн світу людина, її права та свободи визнаються найбільшою соціальною цінністю. З початку своєї незалежності, Україна основним вектором руху обрала становлення сучасного демократичного громадянського суспільства, тому становлення в ній інституту прав та свобод посідає вагоме місце.

Підтвердженням цього є Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року і звернення Верховної Ради України “До парламентів і народів світу” від 5 грудня 1991 року в якому зазначалося, що Україна буде демократичну, правову державу, першочерговою метою якої є забезпечення прав і свобод людини. З цією метою Україна буде неухильно дотримувати норм міжнародного права, керуючись Загальною декларацією прав людини, Міжнародними пактами про права людини, які Україна ратифікувала, та іншими відповідними міжнародними документами. Україна готова приєднатись до європейських інституцій з прав людини, в тому числі до Європейської конвенції про права людини [1].

Ставши членом Ради Європи у 1995 році Україна приєдналася до значної кількості багатосторонніх європейських конвенцій у галузі прав та свобод людини і взяла на себе конкретні зобов'язання з виконання цих норм у національному законодавстві. Членство в Раді Європи також стимулювало процес підготовки і прийняття 28 червня 1996 р. Конституції

України – Основного Закону, який закріпив широкий спектр прав і свобод людини й громадянина та охопив всі без винятку сфери життєдіяльності.

Окремий розділ Основного закону присвячено правам і свободам людини і громадянина. Стаття 21 Конституції України визначає, що всі люди є вільними та рівними у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. Згідно статті 22 Основного Закону держави, права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними. Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. Стаття 22 Конституції України підкреслює, що за прийняття нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод. Вперше у Конституції 1996 році було визначено систему прав та свобод людини, яка включала в себе громадянські, політичні, економічні, соціальні і культурні права та свободи [2].

Права та свободи людини та громадянина можуть залишатися декларативними, значною мірою знецінюватися за відсутності певних засобів гарантування, їх реалізації в повсякденному житті людини і суспільства. Під гарантіями (від франц. *garantie* — забезпечення, запорука) прав і свобод людини і громадянина розуміється система загальних (політичних, економічних, духовних та ін.) і спеціально юридичних засобів та інститутів, спрямованих на створення умов для реалізації прав людини, а також забезпечення їх всебічної охорони та захисту від порушень [3].

Важливо зазначити, що гарантами забезпечення прав та свобод в Україні є: Президент України, Верховна Рада України, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, суди, прокуратура та Уповноважений Верховної Ради з прав людини.

Згідно ст 55 Конституції України Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і

службових осіб. Кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна [2].

До таких міжнародних структур належить:

- Європейський суд з прав людини;
- Комітет ООН з прав людини;
- Комітет ООН проти катувань;
- Комітет ООН з ліквідації расової дискримінації;
- Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок;

Як передбачено у ст. 2 Закону України від 17 квітня 2006 р. «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», рішення Європейського суду з прав людини є обов'язковими для виконання Україною. Невиконання службовою особою рішення Європейського суду з прав людини тягне за собою кримінальну відповідальність [4].

Отже, можна вести мову про те, що основоположні права людини на сьогодні слугують свого роду системою вихідних критеріїв для законодавства та юридичної практики сучасних демократичних держав – критерії, котрі не вправі ігнорувати жодна з них. З огляду на зростання корпусу міжнародного звичаєвого права за рахунок збільшення прав людини, які отримують статус універсальних, сьогодні жодна держава не може виправдовувати порушення основоположних прав людини, посилаючись на неприєднання її до міжнародних документів із прав людини.

На мою думку, ми не повинні забувати і про те, що відносини між особою та державою не повинні носити односторонній характер, вичерпуватися правами людини, – вони вимагають дотримуватися людиною встановлених обов'язків перед суспільством та державою. Права не можуть існувати без обов'язків, лише в своєму органічному поєднанні вони визначатимуть правовий статус. Таким чином, обов'язок людини та громадянина – це юридично закріплена, прийнятна

поведінка, яка визначена потребами існування та розвитку інших людей, держави та суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Звернення Верховної Ради України до парламентів і народів світу // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 8. – Ст. 199 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1927-12>.

2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

3. Цвік М.В. Загальна теорія держави та права: Гарантії прав і свобод людини і громадянина в демократичній, правовій державі. URL: <http://forlawyer.com.ua/knigi/zagalna-teorya-derzhavi-prava-cvkmv/16300--4-garantyi-prav-svobod-lyudini-gromadyanina-v-demokratichny-pravovy-derzhav.html>.

4. Закон України Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини// Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2006. – № 30. – Ст. 260 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15?info=1>.